उसावरील खोडकिडीची ओळख आणि व्यवस्थापन

डॉ. भैय्यासाहेब गायकवाड
विषय विशेषज्ञ (किटकशास्त्रज्ञ)

डॉ. हनुमान गरुड
विषय विशेषज्ञ (कृषिविद्या)

प्रा. किशोर जगताप
प्र. कार्यक्रम समन्वयक

कृषि विज्ञान केंद्र, खामगाव, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी

उसावर ५ प्रकारच्या खोड किडी येतात. त्यावर खोड किडा, शेंडा खोड किडा, दोन कांड्यामधील खोड किडा व मुळाजवळील खोडावर येणारा खोड किडा व हुमणी ह्या आहेत. खोड किडा ही उसाचे उगवणीनंतर मोठ्या बांधणीपर्यंत या किडीचा प्रादुर्भाव दिसून येतो. खोडकिडीचा प्रादुर्भाव उगवणीनंतर झाल्यास ऊस मरतो. वाळलेल्या पोंग्यावरून ही कीड ताबडतोब ओळखता येते.

ओळख:

या किडीचा पतंग वैरणीच्या रंगाचा असतो. मादी पतंग पानाच्या खालील बाजूस पुंजक्यात अंडी घालते. अंडी लांब गोलाकार सपाट व एका रेषेत घालत असून त्यांचा रंग पांढरा असतो. मादी पतंग ३०० ते ४० अंडी घालते. अंडी उबविण्यासाठी ३ ते ६ दिवसांचा कालावधी लागतो. अंड्यातून बाहेर आलेल्या आळीचा रंग पिवळसर पांढरा असतो व तिच्या अंगावर जांभळ्या रंगाचे पाच पट्टे असतात. अळी अवस्था नुकसान करणारी असून तिचा कालावधी २२ ते ३१ दिवसांचा असतो. कोषाचा रंग पिवळसर तपकिरी असून कोषाचा कालावधी ५ ते ९ दिवसांचा असतो. कोष जमिनीलगत पोंग्यात असतो. पतंगाचा कालावधी ४ ते ५ दिवस असतो. खोडकिडीचा जीवनक्रम पूर्ण होण्यासाठी ३५ ते ५१ दिवस लागतात.

नुकसानीचा प्रकार:

अंड्यातून बाहेर पडलेली अळी १७ ते १८ तास पानावर फिरते. नंतर ती उसाच्या सुरळीतून अगर जमिनीलगत असलेल्या खोडात शिरते आणि आतील भागावर उपजिवीका करते. त्यामुळे उसाचे पोंगे वाळतात व मूळ ऊस मरतो. त्याबरोबरच उसाला फुटवे फुटतात. फुटव्यावरसुद्धा ही अळी उपजिवीका करते. खोडकिडीमुळे ऊस उत्पादनात २२ ते ३३ %, साखर उताऱ्यात १२ % व गुळाच्या उत्पादनात २७ % घट येते.

व्यवस्थापनाचे उपाय:

मशागतीय पध्दती:

- जमिनीची खोल नांगरट करावी.
- लागवड पट्टा अथवा रुंद सरी पध्दतीने करावी. त्यामुळे किडनाशकांची फवारणी किंवा धुरळणी करणे सोयीचे होईल. कीडग्रस्त बेणे वापरु नये. निरोगी बेण्याची लागवड करावी. ऊस लागवड फेब्रुवारी नंतर करू नये.
- कांदा, लसूण, कोथींबीर व पालक ही आंतरपिके घ्यावीत, त्यामुळे मित्र किटकांचे संवर्धन होईल. ज्वारी, गहु व मका इत्यादी पिके घेऊ नयेत, कारण या पिकावरील खोडकिडींचा प्रादुर्भाव ऊसावर होणार नाही.
- ऊसात पाणी साचत असल्यास चर काढून पाण्याचा निचरा करावा. पाण्याचा जास्त ताण पडल्यास पाणी द्यावे.
- नत्रयुक्त खतांचा जास्त वापर करु नये.
- ऊस उगवणीनंतर ऊस ४५ दिवसांचा झाल्यावर बाळबांधणी करावी म्हणजे खोडकिडीने निर्माण केलेली छिद्रे बंध होतील व पतंग बाहेर पडण्याचा मार्ग बंद होईल. खोडकिडीची अंडी व किडग्रस्त भाग अळ्यासह गोळा करून नष्ट करावा.
- खोडकिडीची अळ्या ऊस तोडणीनंतर खोडक्यात राहतात, म्हणून ऊस तोडणी नंतर लगेच नांगरणी करावी व अळ्या गोळा करून नष्ट कराव्यात.
- ऊस उगवणीनंतर पाचटाचे ५ टन प्रती हेक्टरी आच्छादन करावे म्हणजे खोडकिडीचया अळ्यांना खोडामध्ये जाताना अडथळा होईल.
- २५ कामगंध (फेरोमोन) सापळे प्रती हेक्टरी लावावेत.

यांत्रिक पध्दती:

खोडकिडाग्रस्त ऊसाचे पोंगे/ शेंडे काढून अळीसह नष्ट करावेत. किडींची अंडी / अंडीपुंज असलेली पाने गोळा करुन जाळून टाकावीत किंवा जमिनीत पुरावीत. पिवळ्या चिकट सापळयाचा वापर करावा.

जैविक पध्दती:

- मित्र कीटक जसे क्रायसोपर्ला कार्नियां, ईपीरीकॅनीया मेलॅनोल्युका, डिफा ऑफिडीव्होरा (कोनोबाथ्रा), ट्रायकोग्रामा यांचे संवर्धन करावे.
- खोडकिडीचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास अंड्यावरील परोपजीवी कीटक ट्रायकोग्राम चिलोनीस हेक्टरी ५० हजार प्रमाणे दर १० दिवसाच्या अंतराने ४ ते ६ वेळा सोडावेत.

रासायनिक पध्दती:

- आर्थिक नुकसानीची पातळी १५ टक्के गाभेमर आहे. गरजेनुसार कीटकनाशकांची फवारणी करावी.
- जमिनीत ओल असल्यास क्लोरॅनट्रानिलिप्रोल ०.४ जीआर १८.७५ किलो किंवा फ़िप्रोनिल ०.३ जीआर २५-३३ किलो हे दाणेदार कीटकनाशके प्रति हेक्टरी वापरावे. किंवा थायामिथॉक्झाम ७५ एसजी २ ग्रॅम १० लिटर पाण्यात मिसळुन खोडाभोवती आळवणी करावी. किंवा क्लोरॅनट्रानिलिप्रोल १८.५ एससी ३.७५ मिली किंवा फ़िप्रोनील ५ एससी ३० मिली किंवा क्लोरपायरिफॉस २० ईसी १५-२५ मिली १० लिटर पाण्यात मिसळुन फ़वारावे.

(संपर्क: +९१ ९४२०४५९८०८)

★ ★ ★